

Zweefvliegenvangst op Corsica

door

V. S. VAN DER GOOT

Tijdens een botanische excursie naar Corsica onder leiding van Prof. J. HEIMANS was ik in de gelegenheid van dit eiland het een en ander te zien. Ten eerste bleek, dat het voor botanici een dorado is. Er zijn tal van plantesoorten, welke beperkt zijn tot Corsica, Sardinië en de Balearen of tot Corsica en Sardinië of zelfs tot Corsica alleen. Corsica is blijkbaar al lang los van het vasteland en geïsoleerd door een flink stuk zee. Daardoor heeft de flora een geheel eigen karakter gekregen. Dit geldt ook voor de fauna. Een goed voorbeeld is de verspreiding van de Canadese Boomklever (*Sitta canadensis*), die voorkomt in Canada en Corsica! We kunnen veilig aannemen, dat deze soort over Eurazië verspreid is geweest en overal uitgestorven is, behalve op Corsica waar, dank zij de isolatie, de destructieve invloeden haar niet konden bereiken. Onder de Zweefvliegen zijn drie soorten endemisch (d.w.z. alleen van Corsica bekend): *Syrphus corsicanus*, *Spilomyia integra* en *Zelima fulviventris*. Indien men dergelijke endemen ook van andere insectengroepen wil vangen, dan is het goed om eerst de situatie op het eiland te beschouwen. Naar mijn ervaring komt in de zomer (juli) langs de kust een gewone mediterrane fauna voor, zoals overal langs de kust van de Middellandse Zee. Wat de Zweefvliegen betreft, vinden we dus diverse *Paragus*-, *Eumerus*- en *Sphaerophoria*-soorten, *Syritta pipiens* en *Lathryophthalmus aeneus*. We kunnen dit wijten aan de extreme droogte en ik ben dan ook in de kustmoerasjes gaan zoeken, die men in Corsica overal vindt, waar kleine riviertjes in zee uitmonden. Hier is het echter in het geheel niets gedaan: alleen de overal gewone soort *Melanostoma mellinum* werd er aangetroffen. Dit kan veroorzaakt worden door het brakke water in de moerasjes, dat voor vele soorten de ontwikkeling onmogelijk maakt. Gaan we nu langs het riviertje landinwaarts, dan treffen we enkele km stroomop diverse *Syrphus*-soorten aan, welke onder de elzebomen zweven. Ze behoren tot ook in Nederland gewone soorten, welke zich in dit droge terrein langs vochtige „galerijen” weten te handhaven. Voor de bovengenoemde gebieden moet men niet naar Corsica gaan, hiervoor is Zuid-Frankrijk ver genoeg.

Specifiek Corsicaans is daarentegen het centrale bergland, vanaf ongeveer 900 tot maximaal 2700 m. Hier vinden we allerlei merkwaardige planten en ook het bos van de endemische Corsicaanse Den. Ons uitgangspunt in dit gebied was Asco, maar Vizzavona is waarschijnlijk beter, omdat dat plaatsje in een bosgebied ligt, terwijl men vanuit Asco nog een stuk moet lopen om het „Forêt de Carozzica” langs de Stranciacone te bereiken. Helaas heb ik hier slechts één dag kunnen vangen, twee andere dagen gedurende korte tijd. Ondanks deze beperking heeft dit bos zeer goede resultaten mogelijk gemaakt. Betrekkelijk gewoon was er de reeds genoemde *Zelima fulviventris*. Aangezien *Zelima*-larven in rot hout leven, zal deze soort zich ontwikkelen in de stam van de Corsicaanse Den. Bovendien vonden we op bloeiende *Helichrysum*, een geel Composietje uit het Middellandse Zeegebied, *Lampetia haemorrhoidalis* Sack, een zeldzame soort van

Italië en Corsica, die onlangs door COE ook in Joego-Slavië gevangen werd (schr. med.). De gewone *Lampetia*-soorten waren *L. aenea* en *L. spinipes*. Op *Sedum album* zat, toen ik tijdens noodweer onder een overhangende rots schuilde, een ♂ van een merkwaardige *Syrphus*-soort van de *S. luniger*-groep, welke niet goed op soort te brengen is. Terwijl we op de terugtocht waren van de bestijging van de Monte Cinto, de hoogste top van Corsica, ving ik één zweefvlieg, welke de vierde endemische soort van Corsica bleek te zijn. Ze vloog op ongeveer 1600 m hoogte boven de grens van het dennenbos in de zone met struikgroei. Voor de beschrijving van deze nieuwe soort zie men de samenvatting. Ze is sterk verwant met de boreo-alpiene *P. melanopsis*, maar heeft merkwaardigerwijze de kopvorm van *P. manicatus*, terwijl ze wat betreft de vorm van de vlekken op het achterlijf tussen beide soorten in staat. In de buurt van enkele bronnetjes in het bos verzamelde ik nog een aantal zeer zeldzame Langpootmuggen. Elders in de bergen verzamelden we *Eumerus basalis*, *Milesia semiluctifera* (Barchetta) en *Syritta fasciata*, de vroegere *S. spinigera* (Ponte Leccia). De laatste soort is gewoon in tropisch Afrika, maar komt in Europa sporadisch voor naast de zeer gewone Menuetzweefvlieg (*Syritta pipiens*). De ♂♂ van *S. fasciata* kan men in het veld herkennen aan het sterk roodachtige achterlijf, de vorm van de achterpoot met de grote stekel sluit bij nadere beschouwing alle twijfel uit.

Bij St. Florent aan de kust ving en we de zeldzame *Chrysotoxum cisalpinum*, Italiaans-Corsicaans. Voorts enkele exemplaren van *Volucella zonaria*, welke afwijken van de vorm van het Europese vasteland. Ook BECKER signaleerde dit verschijnsel reeds en vermeldde in zijn artikel over Corsicaanse Dipteren, dat hij alleen een donkere variëteit verzamelde: „Thoraxrücken ganz schwarz; die gelbe Binde am vorletzten Hinterleibsringe sehr schmal”. Dezelfde vorm is op Sardinië verzameld door de heer C. JEEKEL. Voor de beschrijving van deze nieuwe subspecies van *Volucella zonaria* kan ik naar de samenvatting verwijzen.

Summary

Records of Syrphid flies (Syrphidae, Dipt.) from Corsica, collected during a botanical excursion of the Municipal University, Amsterdam. Interesting species are *Chrysotoxum cisalpinum* (St. Florent, 16—18.VII.1956), *Zelima fulviventris* (endemic species, frequent in "Forêt de Carozzica", along river Stranciacone, 20.VII.1956), *Lampetia haemorrhoidalis* (same forest, same day, on *Helicbrysum*, 1000 m), *Eumerus basalis* and *Milesia semiluctifera* (Barchetta, along river, 19.VII.1956), *Syritta fasciata* (= *S. spinigera* Loew, Ponte Leccia, 19.VII.1956). The last three species were not mentioned by BECKER and KUNTZE.

Near St. Florent *Eumerus pulchellus* and *E. amoenus* were frequently found. Furthermore, in the "Forêt de Carozzica", I found a specimen of *Syrphus* which is peculiar and which is perhaps identical with *S. ?braueri*, mentioned by KUNTZE. A ♂ was found on *Sedum album* on about 900 m above sea level. It is presumably of the *S. luniger* group, but has a narrower abdomen and larger abdominal spots which cannot be termed lunules because of their semicircular shape (like *S. braueri* which I saw in the collection VAN DOESBURG, but my specimen is

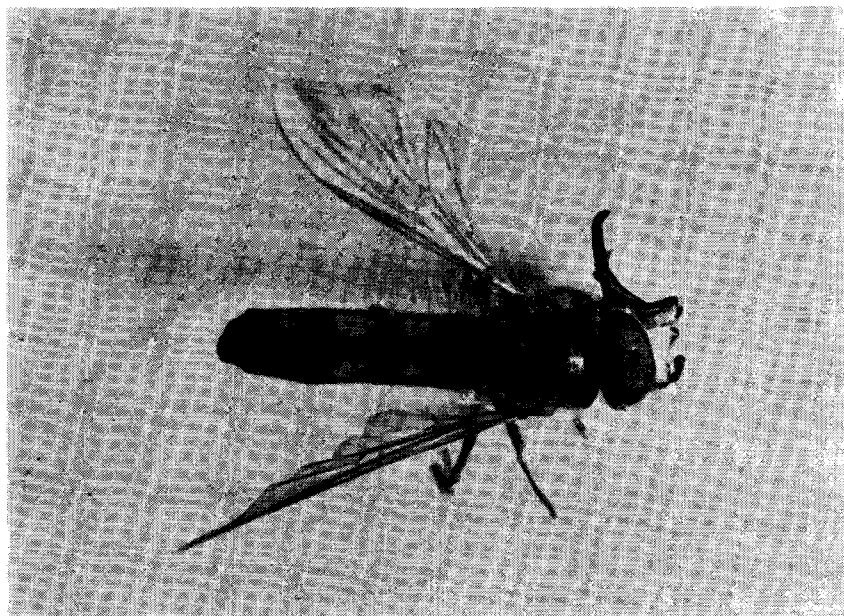

Fig. 1. *Platychirus cintoensis*, nov. spec., ♂.

much smaller, length 9 mm). I do not describe the species. My only specimen was caught during a thunderstorm and is in a bad condition.

Along the path from Asco to the Monte Cinto I found a new species of *Platychirus*, which is the fourth endemic species of Corsica.

Platychirus cintoensis, nov. spec., description (vide also figures of Tarsi I and III and the photograph) from a ♂ specimen labelled: "Asco, Forêt de Carozzica, 1600 m, 21.VII.1956, exc. Corsica V. S. v. D. GOOT".

Head: frontal hairs white, postorbital hairs white, ocellar triangle with yellowish hairs. Face dusted clear white, facial knob and jowls black, dusting gradually thinner from level of facial knob downwards. Mouth edge more prominent as fascial knob. The head is therefore similar to that of *manicatus*.

Legs: first three joints of tarsi I broadened, last two joints of about normal size; first two joints white, last three joints darkened. Tibiae I not broadened, thus resembling *melanopsis*. Femora and tibiae black, knees yellowish. Hairs on femora and tibiae white. Tarsi III black, first joint strongly broadened, narrowest at base, longish pyriform; last four joints of normal size.

Thorax: shiny black, as in *melanopsis*. Hairs yellowish. Row of long white hairs on pleurae below and a little before wing base. Wings hyaline. Somewhat yellowish nerves at wing base. Stigma light brown, indistinct. Scutellum black, hairs yellowish.

Abdomen: black, with three pairs of yellowish spots on segments 2—4. Black space between spots of first pair about as broad as the spots themselves. Spots of third pair nearly square, only hind margins a little sloping, hind margins if lengthened forming a \wedge -shaped figure. Spots of third pair of about the same

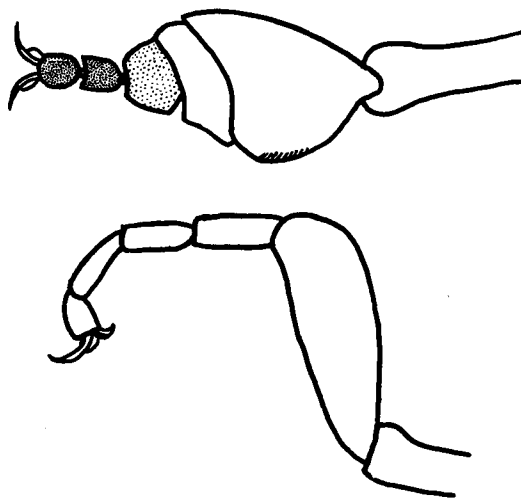

Fig. 2. *Platycbirus cintoensis*, nov. spec. Above: tarsi I; below: tarsi III, first segment viewed perpendicular on plane of flexion of hind feet.

height and breadth as maximum height and breadth of spots of first pair. Hairs yellowish, rather long at side margins of abdomen, longest at base of segment 2 where they are about as long as half the breadth of the abdomen. Venter yellowish brown with longitudinal dark stripe of about one third of venter breadth. This stripe is narrowly interrupted by transverse yellowish brown bands at hind margins of segments.

Because of the shape of the fore legs *cintoensis* is closely related to *melanopsis*, but is easily separated from the latter by the projecting mouth edge and by the comparatively big spots on abdominal segment 2 (none, or very small spots, in *melanopsis* ♂). From *manicatus* the new species can be separated by the shiny thorax in *cintoensis* and by the shape of tarsi I.

Along the northern edge of the coastal village of St. Florent we found our first specimens of *Volucella zonaria*. They have an aberrant coloration on abdomen and represent the same form as mentioned by BECKER, who considered it a variety but did not name it. In honour of the discoverer I name this form *Volucella zonaria beckeri*, subsp. nov.

Description: specimens of *Volucella zonaria* Poda with the yellow band on third abdominal segment narrower than the black hind margin of the segment. Often there is no yellow band at all in the middle because in many specimens the band on segment 3 is interrupted. Furthermore the spots on segment 2 are inconspicuous too and the only clear markings on the abdomen are the yellow bands on fourth and fifth segments. In these specimens the thorax is blackish, especially at the sides, where the projecting mesopleuron is black. There is no black spot in the middle of the wing as in *V. elegans* Loew. In my collection are two ♀♀ and one ♂. The ♀ paratypes are labelled St. Florent, Corse, 18.VII. 1956, the ♂ type specimen is from Asco, Corse, Forêt de Carozzica, 900 m,

20.VII.1956. Furthermore, in the collection of the Zoological Museum Amsterdam is the ♀ cotype specimen from Sardinia, Tempio Pausania, (30.IX—6.X)-1957, leg. C. JEEKEL.

I consider this form to be a geographical subspecies, because the specimens, in a series, show considerable difference from series of *zonaria* from southern France and southern and northern Italy. BECKER did not mention the normal form from Corsica. As Corsica and Sardinia are separated by a stretch of at least 45 miles of water from the continental coast, the range of *Volucella zonaria* is cut into two.

Literatuur

- BECKER, Th., 1910, Dipterologische Sammelreise nach Korsika ausgeführt im Mai und Juni 1907, *Deutsche ent. Zeitschr.*: 635—665.
 KUNTZE, A., 1913, Dipterologische Sammelreise in Korsika des Herrn W. Schnuse in Dresden im Juni und Juli 1899, *Deutsche ent. Zeitschr.*
 SACK, P., 1932, Syrphidae, pars 31 LINDNER, Fliegen der Palaearktischen Region, Stuttgart. Amsterdam-W, Slotermeerlaan 157hs.

Horion, Ad., *Faunistik der mitteleuropäischen Käfer*, Band 8, XVI + 375 p., Komm. Verlag Aug. Feyel, Ueberlingen, 1961.

Het achtste deel van dit langzamerhand fameus wordende werk behandelt de volgende families: Thorictidae, Lathridiidae, Mycetophagidae, Colydiidae, Endomychidae, Sphindidae, Aspidiophoridae, Cisidae, Lyctidae, Bostrychidae, Anobiidae, Ptinidae en Coccinellidae. Van deze families worden de gebruikelijke faunistische en ecologische gegevens uitvoerig vermeld. Tevens wordt in dit deel de aandacht gevestigd op diverse nieuwe beschrijvingen, afsplitsingen e.d., die tot allerlei verfijningen in de systematiek hebben geleid. Vooral in de genera *Latridius*, *Enicmus*, *Corticaria*, *Cis*, *Grynobius*, *Ernobius*, *Anobium*, *Xyletinus*, *Ptinus*, *Scymnus* en *Hyperaspis* ontmoet men nieuwe namen. Meestal betreft het een vermeerdering van het aantal tot dusverre in onze bekende standaardwerken vermelde soorten, doch bij het genus *Grynobius* b.v. moest het aantal soorten van vier tot één worden teruggebracht. Dat het onderzoek van het ♂ genitaalapparaat bij de totstandkoming van de nieuwe inzichten een voorname rol heeft gespeeld, spreekt welhaast vanzelf. Verschillende in dit deel vermelde „nieuwigheden” zullen ongetwijfeld ook in ons land voorkomen. Enkele zijn mij trouwens reeds bekend.

Geheel nieuw was voor mij de reeds in de vorige eeuw door JULIUS WEISE met tal van klemmende argumenten geponeerde stelling, dat de Coccinellidae niet in de suborde der Clavicornia thuisbehoren, doch in de verwantschap der Chrysomelidae. Daar GANGLBAUER deze opvatting in zijn „Die Käfer Mitteleuropas” (1899) zonder opgaaf van redenen geheel ignoreerde en latere auteurs als REITTER en EVERTS hem volgden, worden de Coccinelliden in de twintigste eeuw algemeen bij de Clavicornia ingedeeld. Een opvatting, waarmee nu eindelijk is afgerekend.

Zoals bij alle eerder verschenen delen van dit werk, heeft HORION ook thans weer onze kennis van de behandelde groepen op de hoogte van de tijd gebracht. Dit werk kan door geen enkele coleopteroloog die wat meer wil dan zijn dozen volprikken met (liefst zelfgevangen) kevers, gemist worden. Het beveelt zichzelf aan en zal vele jaren de vraagbaak blijven voor faunisten, ecologen en zelfs systematici. Met spanning kunnen de volgende delen tegemoet gezien worden, die de reuzenfamilie der Staphylinidae tot onderwerp zullen hebben. — P. J. BRAKMAN.

Janssens, André, 1960, Coléoptères Lamellicornes. Faune de Belgique, édité par le Patrimoine de l'Institut royal des Sciences naturelles de Belgique, Rue Vautier 31, Bruxelles 4. 411 pp., 201 figs., 5 gekleurde platen. Prijs: B.Fr. 350.—

In de serie „Faune de Belgique” is kort geleden het eerste insectendeel uitgekomen. Het bevat beschrijvingen van de Belgische soorten uit de keverfamilies Lucanidae en Scarabaeidae, en het is geschreven door de bekende specialist, wijlen ANDRÉ JANSSENS.

Het boek begint met een uitvoerige verhandeling over de morfologie van de Lamellicornes, zowel van de volwassen insecten als ook van de preïmaginale stadia. Daarna volgt een determinatietabel voor de genera op larvale kenmerken. Korte hoofdstukken over de biologie en het economische belang van de Lamellicornes, en over het verzamelen van deze dieren besluiten het algemene gedeelte.

In een systematische lijst worden alle soorten en vormen genoemd, die in België voorkomen of daar te verwachten zijn. Daarna volgen determinatietabellen en beschrijvingen. De uitvoerige beschrijvingen, de fraaie tekeningen (van elke Belgische soort wordt een afbeelding gegeven), en vooral de vele biologische gegevens die JANSSENS vermeldt, maken het boek tot een waardevol bezit.

Dit deel van de Faune de Belgique was al in 1948 in manuscript gereed, maar door verschillende omstandigheden is het pas in 1960, na de dood van JANSSENS, gepubliceerd. Het is jammer, dat men voor deze publicatie het manuscript niet meer heeft bijgewerkt. Enkele nieuwe vondsten (bijvoorbeeld die van *Heptaulacus carinatus* Germ. (gepubliceerd door DERENNE, 1954, *Bull. Ann. Soc. R. ent. Belg.* 90: 63), *Aphodius pubescens* Strm. (DERENNE, l.c.: 295) en *A. borealis* Gyll. (JANSSENS, 1951, *Mém. Inst. R. Sci. nat. Belg.* 115: 59)) bleven nu onvermeld. Dit laatst genoemde artikel van JANSSENS is een bijna ongewijzigde uitgave van het ook in de Faune de Belgique gepubliceerde gedeelte over de Aegialiinae en de Aphodiinae.

Tellen we ook de nieuwe vondsten mee, dan blijkt, dat er in Nederland en België 4 Lucanidae voorkomen. Er zijn uit België 113 soorten Scarabaeidae bekend, waarvan er 24 niet in Nederland voorkomen (dit zijn voor het grootste deel zuid- of zuidoost-europese soorten, die in België de rand van hun verspreidingsgebied bereiken). *Amphimallon ater* Hrbst. (volgens HORION, Faun. mitteleur. Käfer 6: 203, 207 moet dit zijn *A. atrum*) wordt door JANSSENS (p. 291) genoemd van „le Sud-Est de la Hollande”: dit betreft waarschijnlijk de oude onzekere opgave van EVERTS (zonder nauwkeurige vindplaats, uit de collectie VETH). EVERTS bespreekt dit exemplaar nog eens in zijn Col. Neerl. 3: 312, maar dit deel schijnt JANSSENS niet te hebben gebruikt! Drie soorten Scarabaeidae zijn niet uit België, maar wel uit Nederland bekend, zij het ook dat onze vondsten alle oude vangsten zijn. Het zijn *Aphodius tomentosus* Müll. en *A. putridus* Hrbst. (*A. foetidus* F. bij JANSSENS), twee noordepse soorten (ik merk op, dat het vermoeden van HORION, l.c.: 106, dat de vangst van *A. tomentosus* bij Katwijk „ein von Jütland aus verschlagenes Stück” betrof, onwaarschijnlijk wordt als men weet, dat er vijf exemplaren werden gevangen), en *Anisoplia villosa* Goeze, een soort die op onze breedte gewoonlijk niet zo westelijk schijnt voor te komen, maar eens bij Venlo is gevangen.

In sommige gevallen wijkt JANSSENS' nomenclatuur af van de hier gebruikelijke. Zo is zijn *Aphodius vaccinaris* Hrbst. dezelfde als *A. foetens* F. van EVERTS en anderen, *A. coenosus* Panz. is *A. tristis* Panz., en *A. sphaelatus* Panz. is wat bij EVERTS nog *A. punctatosulcatus* Strm. heet. Bij de *Hoplia*-soorten is de nomenclatuur al zeer verwarrend: *H. philanthus* Füssl. noemt JANSSENS (en noemen veel moderne auteurs) *H. farinosa* L.; wat vroeger *H. farinosa* L. heette, wordt nu *H. argentea* Poda (non F., nec Mrsh.!).

Ik ben van mening, dat JANSSENS' Faune de Belgique een kostelijk boek is, dat voor geïnteresseerden in de Nederlandse keverfaunistiek van veel belang is. — J. T. WIEBES.